

Esther (1981)

Sieth Delhaas

Weerwoord of Voetnoot, 14 november 1981

Inleiding

De feestlegende *Esther* is van oorsprong een joods-Perzisch verhaal, waarin het ontstaan van het joodse purimfeest wordt beschreven. Eigenlijk zou je dit spannende stuk van negen hoofdstukken zelf eens moeten lezen. Het zit vol intriges en spannende wendingen, knap gerangschikt rondom de 'plot', de eeuwenoude strijd tussen Israël (Mordechai) en Amalek (Haman), die niet rusten voordat de één de ander heeft uitgemoord.

De schrijver laat het verhaal, dat pas in de eerste of tweede eeuw vC is ontstaan, spelen in de tijd van koning Xerxes (Ahasveros), die van 485-465 over het enorme, door de Perzen op de Babyloniërs veroverde, wereldrijk regeerde. Als je je wat meer verdiept in de achtergronden

van het boek Esther, de tijd waarin het speelt, de tijd waarin het geschreven is en wat de auteur ons heeft willen meedelen, doe je ontdekkingen, die de mensen een totaal ander gezicht geven, dan ze vroeger voor mij hadden. Het is niet het verhaal van twee vrome joden, Esther en Mordechai, die door God worden beloond om hun trouw. Integendeel, de schrijver laat in deze legende zien hoe God twee mensen, die zich van Hem en de belofte aan het joodse volk niets meer aantrekken, toch tot medewerkers maakt in het plan, dat Hij met de wereld heeft. Het zal niet lang meer duren voordat de beloofde Verlosser geboren moet worden en het is er de Satan alles aan gelegen dat te verhinderen. Daarom bedenkt hij via het brein van Haman een duivels plan om het joodse volk te liquideren. Jozef heeft eens (Gen 50:20) tegen zijn broers gezegd: 'Jullie hebt wel kwaad tegen mij gedacht, maar God heeft het ten goede gedacht, teneinde te doen zoals heden het geval is; een groot volk in het leven te houden'. Zo zou je ook de rol van Esther en Mordechai kunnen zien.

Zij hadden het beiden niet nodig gevonden om met de verschillende groepen ballingen terug te keren naar het weliswaar verwoeste, maar toch beloofde land van de joden waar eens het heil zou komen. Hun ouders hebben hen beiden zelfs heidense namen gegeven. Mordechai is afgeleid van Mardoek, de Babylonische oppergod en Esther, die voorheen Had assa (myrtetak) heette, wordt voortaan 'sterretje' genoemd. Deze joden en hun familie hebben werkelijk elk voordeel, dat er uit het heulen met de vijand te slaan was, aangepakt. Ze hadden er zelfs een formidabele reis voor over om het berucht geworden zedeloze en decadente hof van de Perzische vorsten te volgen toen het van Babel nog verder oostwaarts naar de burcht Susan, (Perzië) trok. Mordechai heeft een baan aan dit hof gehad, wat op te maken is uit zijn 'zitten in de poort des konings' (2:19,21), waardoor het duidelijk wordt, dat hij later het komplot

tegen de koning kon ontdekken en ook daarna regelmatig met zijn nicht in contact kon blijven.

Joodse principes

Mordechai wil als jood voor de Amalekiet Haman uit principe niet knielen. Zijn joodse principes zijn zoek als hij Esther bezweert, wanneer ze meedoet aan de wedstrijd om (schoonheids)koningin te worden in de plaats van de verstoten Vasti, niemand te vertellen dat ze een spruit is uit het merkwaardige en daarom verachte Hebreeuwse volk. Trouwens, Esther blijkt zich ook uitstekend thuis te voelen in de sfeer van het verloederde hofleven. De roddels, die in de burcht Susan over de uitspattingen van de koning en zijn trawanten de ronde deden, moeten voor haar duidelijk hebben gemaakt wat er van haar verwacht zou worden als ze de rol van koningin mocht gaan vervullen. Haar sollicitatie aan het hof beperkte zich immers niet tot een briefje of een dansje voor 's konings aangezicht. Nee, de wellustige Xerxes probeerde alle schoonsten uit het Perzische wereldrijk eigenhandig in het koninklijke bed, om te zien wie de juiste kwaliteiten zou hebben om zijn perverse leven te delen. Geen innige vroomheid bij Esther, maar gewetenloos meesmikkelen van de fijnste spijzen van 's konings tafel en zich laten verwennen door hoffelijke "bodybuilders", rein of onrein, om de beste kans als Perzisch vorstin te maken.

Geef mij koningin Vasti maar. Al hebben de mannelijke bijbelschrijvers geprobeerd de waarlijk koninklijke houding van Vasti voor het nageslacht vast te leggen als opstandig en als een slecht voorbeeld voor de vrouwen in het grote wereldrijk, zij heeft de moed gehad te weigeren en zich als parel voor de zwijnen te laten gooien.

En ze moet toch wel het één en ander gewend zijn geweest. Ze is op een formidabele manier solidair geweest met alle vrouwen, die met haar in de harem een feestmaaltijd hielden. Onder wie ook de vrouwen van de rijksgroten. Haar fout wordt breed uitgemeten en ze moet op advies van de 'kenners en wijzen' aan het hof wel verstoten worden om al die hoge heren in de ogen van het gepeupel niet onsterfelijk belachelijk te maken. Ze krijgen koning Xerxes zelfs zover dat hij er een 'wet van Meden en Perzen' van maakt. Daardoor kan hij, als hij – eenmaal ontuchtend – spijt mocht krijgen van de verstoting van zijn lieveling, haar niet terug halen aan het hof; en de machtige vorstin kan zich niet wreken op de slechte adviseurs. Het liederlijke gedrag van de koninklijke feestvierders wordt door de schrijver slechts aangegeven met 'op den zevenden dag, toen het hart des konings vrolijk geworden was van de wijn...!'

Schoonheidswedstrijd

De slimme raadsheren krijgen inderdaad gelijk. Als het feest goed en wel voorbij is, de uitgestalde schatten zijn opgeruimd, met de resten van spijs en drank, blijkt de koning ontroostbaar om het verlies van Vasti. Dezelfde adviseurs verzinnen een aantrekkelijk spelletje, dat de koning op zal fleuren: er moet een schoonheidswedstrijd georganiseerd worden, waaraan alleen de allerschoonsten mee mogen doen. Dat belooft wat! En Mordechai ziet kansen voor zijn beeldschone nicht zich voorgoed in het

Perzische hof te dringen. Dat zal Mordechai evenmin windeieren leggen. Fascinerend is hoe de knappe verteller van deze legende de verbinding legt tussen de afkomst van Mordechai, uit de stam van Benjamin, gesproten uit het geslacht van Jaïr en van Simeïen van Kis, de vader van koning Saul. Dat betekent dus, dat in dit verhaal niet alleen Israël en Amalek tegenover elkaar komen te staan, maar – direkter nog – een afstammeling van Saul, die Amalek uitroeide, tegenover een nakomeling, Haman, van de koningen van Amalek. Langzamerhand, als het, leven van de joden bedreigd raakt door de plannen van Haman, lijkt het besef bij Mordechai en Esther door te breken dat er voor hen een taak is weggelegd om hun volk te redden. Al liggen wraakgedachten, zelfbehoud en nationale trots dichtbij dit vage besef, de twee joodse hoofdrolspelers gaan er, met de nodige risico's, een tegenoffensief beginnen. Het loopt goed af voor het jodendom. Maar aan het eind van het boek blijft er een wrange nasmaak.

Het heeft niet veel gescheeld of het boek Esther had ontbroken in de kanon, de lijst van bijbelboeken. Daarvoor zijn twee redenen: Hoewel er gezinspeeld wordt op God, die alles leidt, komt de naam van God in dit boek niet voor. Bovendien nemen de joden op een even bikkelharde manier wraak op hun vijanden als Haman en de zijnen zouden hebben gedaan wanneer het lot (pur) hen goed gezind zou zijn geweest. Maar tenslotte is de beslissing ten gunste van Esther gevallen: de goddelijke leiding is de boodschap van dit boek. Aan het eind van het joodse jaar op 14 en 15 Adar (februari), wordt de feestrol Esther op het Purimfeest ook vandaag nog in de joodse synagogen gelezen.

De televisie-uitzending over Jona in de serie 'Gods Mensen- boek' is op 4 januari 1982, die over Esther op 1 februari 1982, Beide uitzendingen via Nederland I van 19.10 u. tot 19.35 u.

Er bestaat een mogelijkheid om videobanden van de uitzendingen te huren bij de videotheek van de HJR/LCGJ, postbus 114,3970 AC Driebergen (telefoon 03438-16341, toestel 156).